

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

pokaždé když je naše krajina a společnost vystavena extrémním vlivům přírody, sledují to ze dvou pozic. Jednak z polohy člověka, který sleduje zápas o záchranu lidských životů a soucítí s obyvatelstvem postižených oblastí, a potom také z pozice vysokoškolského učitele a vědce, který celou dosavadní kariéru zasvětil poznávání interakce mezi člověkem a říční krajinou. Asi už tušíte, že tím extrémem mám na mysli letošní zářijové povodně, které výrazně zasáhly především Moravskoslezský kraj, kde žiji a pracuji.

Příběh bychom mohli začít resentimentem, jak ty řeky stály u kolébky lidské civilizace a jak je hrozně potřebujeme a milujeme. Mohlo by se zdát, že od těch dávných dob toho o řekách víme víc a jako společnost zakládající si na vzdělání a implementaci nejnovějších poznatků toho víme již tolik, že se k tomuto dědictví budeme chovat citlivě a v souladu s principy udržitelnosti. Místo toho jsme řeky uvedli do často velmi špatného stavu, rozkouskovali je bariérami stupňů a jezů, jejich břehy opevnili miliony tun lomového kamene, nivní ekosystémy jsme odřízli od tolik potřebných povodní a řeky a potoky, a to nejen v našich vesnicích a městech (!), jsme přebagrovali do podoby nevzhledných zkanalizovaných koryt. Řeky – ony pověstné nositelky života – jsme zbavili přirozených procesů, na které je vázána přítomnost pestrých stanovišť, a která tak neodpovídají podmínkám, jež organismy na řeky vázané potřebují. Potoky naší venkovské krajiny jsme raději zahrabali pod zem, jejich prameniště vysušili, jako bychom se podle hesla „sejde z očí, sejde z mysli“ chtěli zbavit nechtěného.

Naštěstí jsme se jich nezbavili zcela, respektive ta cesta „zbavování se“ nepadla na úrodnou půdu, protože nás začalo strašit sucho, povodně z přívalem srážek či extrémní povodně z dlouhotrvajících dešťů. Znovu jsme začali drobné potoky hledat, natahovat se po vláze vysušených mokřadů či hledat spásu v náruči širokých niv či přirozených tvarech říčních koryt, která i v době sucha dokážou poskytovat útočiště a v době velkých průtoků odevzdávají vodu nivám či podzemním kolektorům. Začali jsme hledat cestu k pestrosti krajiny, jejíž obnova po předchozích chybách nejen něco stojí, ale i nějakou dobu trvá. Příroda nám opět ukázala, jak fenomenální mají naše řeky „paměť“, protože se v okamžicích povodní znovu vrátily do původních tras a často obnovily i svou původní morfologii koryt. Řeky opustily náš bezohledný diktát, kudy mají nebo mohou téct. Staly se z nich opět svobodné dynamické prvky naší krajiny (... ale všeho do času, neradujeme se, happy endem dnes končit nebudeme!). A daly nám tak znovu najevo, stejně jako v předchozích povodňových letech 1997, 2002, 2009 nebo 2010 a 2013, že se k naší krajině a našim řekám stále nechováme s respektem. Že jim prostě nerozumíme, a tak opakujeme stejné chyby! Stejně jako se nechováme s respektem k lidem, které na řadě míst stále vystavujeme povodňovému riziku, o kterém roky víme, že ho lze jen těžko eliminovat. Přesto koryta znovu vracíme do upravené, nefunkční podoby, domy znovu opravujeme a jdeme čekat na další kolo povodní. Přitom by stačilo tak málo: ustoupit přírodním procesům a kde to lze, nechat řeky tvořit koryta a nivy dle jejich přirozenosti. Měli bychom umět v povodních číst a nacházet v nich poučení. Realita je však mnohde opačná, opět vidíme bagry v plné práci a hromady lomového

kamene opět mizí v březích řek, stejně jako jsou štěrky rychle odváženy do neznáma, a to i tam, kde to zcela postrádá smyslu. Povodňový renaturací hlas našich řek tak opět zůstává nevyslyšen a zelenou má čerpání štedrých financí na úpravu koryt, jež znamená jen pokračující fatální devastaci říčních ekosystémů. A jako malé děti se můžeme jen znovu ptát: PROČ?

Přeji Vám hezké počtení!

Jan Hradecký

fluviální geomorfolog

Přírodovědecká fakulta Ostravské univerzity

První číslo vyšlo v roce 1946
Ochrana přírody 6/2024 Ročník 79
Vychází 6× ročně
Cena ve stánkovém prodeji 60 Kč
Roční předplatné 360 Kč

Časopis státní ochrany přírody
The Nature Conservation Journal

© AOPK ČR, 2024. Všechna práva vyhrazena.
Žádná část tohoto časopisu nesmí být reprodukována či šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

ISSN 1210-258X
Evidováno MK ČR pod a. č. E 6001

Vydává
AOPK ČR, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha
a SJ ČR, Květnové nám. 3, 252 43 Průhonice
s podporou Správy Krkonošského národního parku, Správy NP Šumava, Správy NP Podyjí, Správy NP České Švýcarsko

Šéfredaktor
Ing. Martin Dušek

Redakční rada

- RNDr. Libor Ambrozek
- Mgr. Jiří Bašta
- prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.
- Ing. Karel Drbal
- Ing. Michael Hošek
- prof. RNDr. Jakub Hruška, CSc.
- Mgr. et. Mgr. Karel Chobot, Ph.D.
- JUDr. Eva Mazancová
- doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D.
- JUDr. Svatomír Mičoch
- Ing. Jan Moravec
- RNDr. František Pelc (předseda)
- Ing. Pavel Pešout
- RNDr. Jan Plesník, CSc.
- RNDr. František Pojer
- Ing. Martin Starý
- Ing. Jakub Šafránek
- Ing. Martin Škorpík
- Mgr. Karolína Šulová
- RNDr. Alena Vopálková

Adresa redakce
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov
tel. 951 421 247
ochrana.prirody@nature.cz
www.casopis.ochranaprirody.cz
www.nature.cz

Distribuci pro předplatitele v ČR
jménem vydavatele zajišťuje firma SEND, s. r. o.,
Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9;
tel. 225 985 235, GSM 777 728 757
send@send.cz, www.send.cz

Objednávky do zahraničí
vyřizuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,
tel. 951 421 247

Tisk Tiskárna Unipress, s. r. o.
Grafická úprava a sazba Jiří Kaláček (kalacek.cz)
Korektury Mgr. Linda Zachystalová
Toto číslo vychází 19. 12. 2024

Kompletní čísla časopisu
a podrobný seznam literatury najdete na
www.casopis.ochranaprirody.cz.

